

Balogh Mihály

Jelentés az iskolai (kollégiumi) könyvtárakban 2006-ban végzett szakfelüyeleti vizsgálatról***I. Szakfelüyelet és szakmai ellenőrzés (A program megtervezése, a vizsgálat szervezése és menete)**

A 2006-os esztendőben a 2004. évi vizsgálatok után másodsor kerülhetett sor az iskolai (kollégiumi) könyvtárakban a 14/2001. (VII. 5.) NKÖM rendelet szerinti szakfelüyeleti vizsgálatokra. Noha mindkét vizsgálat alapvetően a Rendelet előírásai szerint zajlott, mégis voltak formai különbségek a két eljárás között.

A Rendelet 3. § (4) bekezdése szerint „A szakfelüyeleti vizsgálatot a közoktatásról szóló törvény szakmai ellenőrzés lebonyolításáról szóló rendelkezéseinek megfelelően kell megszervezni.” Ezt a jogszabályi helyet 2004-ben oly módon sikerült érvényesíteni, hogy az OM a 2004. évi költségvetés terhére kiírta a „SZAK 2004” elnevezésű pályázatát a közoktatási intézmények fenntartói számára, amely pályázatnak egyik tartalmi eleme volt az iskolai könyvtárakhoz kötődő pedagógiai szakterület szakmai ellenőrzésének lehetősége. A pályázaton valamennyi pályázó, mintegy hetven fenntartó (zömmel önkormányzat!) nyert, s összesen 101 iskolai (kollégiumi) könyvtár ellenőrzésére kerülhetett sor.

Az OM közigazgatási államtitkára azt javasolta a nyertes pályázóknak, hogy lehetőség szerint olyan szakértőket vonjanak be az ellenőrzés végzésébe, akik jogosultak könyvtári szakfelüyelet tartására is. Ezzel megnyílt a lehetősége, hogy a NKÖM Könyvtári Osztálya megbízhassa a vizsgálatot végző szakértőket a szakmai ellenőrzés mellett szakfelüyeleti vizsgálat tartásával is. A szakértők munkájukat alapvetően a közoktatási törvénynek a szakmai ellenőrzésről szóló 107.§-a szellemében szervezték meg, tartalmilag pedig a kulturális miniszter által kiadott Szempontrendszer (Kult.Közl. 2002. V.24., 11.sz.) alapján végezték. A komplex vizsgálat szervezője, bonyolítója – a NKÖM Könyvtári Osztályával kötött megállapodás nyomán (R. 7.§ 3.bek.) – az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum volt. A vizsgálatok eredményéről beérkezett kérdőíveket és szöveges jelentéseket az intézmény két munkatársa, dr. Celler Zsuzsanna és dr. Csík Tibor dolgozta fel, s készített belőlük összegző, értékelő jelentést. Ez a dokumentum megjelent a *Könyv és Nevelés* c. szakmai folyóirat 2005. évi 4. számában. (Celler Zsuzsanna – Csík Tibor: *Az iskolai /kollégiumi/ könyvtárakban 2004-ben végzett könyvtári szakfelüyeleti vizsgálat.* pp. 16–29.)

A 2006-os vizsgálatok előkészítésének kezdetén kiderült, hogy nem lesz esély a korábbihoz hasonló, pályázati kiírás nyomán megszervezhető komplex vizsgálatra. Mivel azonban minden érdekelt számára nyilvánvaló volt, hogy az iskolai könyvtárak munkájának korrekt megítélése csak a kettős vizsgálat alapján valósulhat meg, más utat kellett keresni. Az OPKM ezért azzal a javaslattal fordult az

OM tanügy-igazgatási főosztályvezetőjéhez, hogy a szaktárca ismét teremtsen meg legalább száz iskolai könyvtár ellenőrzésének anyagi és szakmai feltételeit, s hogy ezáltal a két évvel korábbi vizsgálatnak megfelelően lehessen eljárni 2006-ban is. Ez a lehetőség végül nem nyílt meg a vizsgálat előkészítői számára. Ekkor az OPKM főigazgatója arról kért hivatalos jogszabály-értelmezést és szakmai állásfoglalást az OM közoktatási helyettes államtitkárától, Sípos Jánostól, hogy vizsgálhatja-e a szakfelügyelet az iskolai könyvtárakban a 11/1994-es MKM rendeletnek az iskolai könyvtárak működéséről, tevékenységéről szóló előírásait. Más-képpen fogalmazva: kiterjedhetnek-e a szakfelügyeleti vizsgálatok a kulturális miniszter által kiadott Szempontrendszer valamennyi pontjára, jelesül azokra is, amelyek közoktatási (nem könyvtári!) jogszabályokra vonatkoznak. A helyettes államtitkár úr levelében – a tanügy-igazgatási főosztályvezető e tárgyban írt feljegyzése alapján – pozitívan nyilatkozott, így megnyílt a gyakorlati lehetősége, hogy 2004 után 2006-ban is komplex vizsgálat történjen a kiválasztott iskolai könyvtárakban. (Sajnálatos módon azonban erre csak az OM anyagi hozzájárulása nélkül kerülhetett sor, tehát a szakértők a szakfelügyeleti feladatukat a NKÖM-től biztosított díjazás ellenében, míg a szakmai ellenőrzés – lényegesen szerteágazóbb feladatát – díjazás nélkül, mintegy „társadalmi munkában” teljesítették, amiért köszönet és elismerés illeti valamennyiüket!)

II. A szakfelügyeletről szóló rendelet előírásainak vizsgálata

1. A könyvtár részvétele a könyvtári rendszerben

A kitöltött adatlapokból és a szakfelügyelői jelentésekből kitűnik, hogy technikai eszközeiket illetően a könyvtárközi dokumentumszolgáltatás igénybevételére felkészültebbek a könyvtárak, mint a saját gyűjteményükből történő esetleges szolgáltatásra. Szolgáltató képességüket viszont kiterjeszti annak a lehetősége, hogy az iskola más részein működő eszközöket (internet, másoló, szkennel, fax) is igénybe vehetik szükség esetén.

Sajátos tapasztalata volt a szakfelügyelőknél, hogy a könyvtárosok ez irányú ismeretei – noha megvannak – leginkább passzívak. Általában hagyományos módon, saját gyűjteményükből, esetleg nyomtatott forrásokból tájékoztatnak, és nem, vagy alig élnek a nagy, központi adatbázisok biztosította lehetőségekkel. Az ODR szolgáltatásainak propagálása is inkább élőszóban történik.

A könyvtárak alig több mint fele szerepel kérő könyvtárként, és kevesebb, mint fele szolgáltatóként. Ezen belül is feltűnően alacsony a tényleges forgalom: az átlag 14 kérés és 7 szolgáltatás. (Az összes vizsgált könyvtárra vetítve: 7 kérés és 3 szolgáltatás.) Ugyanakkor még mindig prosperál a könyvtárközi kölcsönzés „kőkorszaki” technikája, amennyiben egy-egy könyvtáros személyesen hozza el a település más könyvtáraiból – zömmel a pedagógus kollégák számára – a kérés, és általa felkutatott dokumentumot. (Legtöbbször könyvet!)

Az iskolai könyvtárosok véleménye szerint számukra a legfontosabbak a megyei pedagógiai szakkönyvtári szolgáltatások, ezért könyvtárszakmai kapcsola-

taik is abban a vonatkozásban a legelőbbek. Az együttműködés leginkább dokumentált területei: képzés, továbbképzés, tapasztalatcsere, egyéb szakmai rendezvény. Aggasztóan leépülőben van éppen ezért azoknak az iskolai könyvtáraknak a szakmai kapcsolatrendszere, amely területeken a közelmúlt átszervezései megszüntették a megyei pedagógiai intézeteket, vagy akár az intézet szakkönyvtárát, esetleg csak a szolgáltatásait.

Fontosnak minősülnek, s az előző helyeken különösen felértékelődnek az iskolai könyvtárak egymás közötti kapcsolatai s a könyvtárosok részvétele a területi és szakterületi szakmai szervezetek életében. Ennek az üdvöztőnek tűnő megoldásnak viszont az szab gátat, hogy az egyszemélyes könyvtárban dolgozó kolléga nehezen mozdulhat ki munkaidőben a könyvtárából, s a leépítések miatti félelmében nem is mozdul szívesen, még ha a közoktatási törvényben rögzített munkarend erre elvben biztosítaná is a lehetőséget számára.

2. A dokumentumok védelme és nyilvántartása

A szakfelügyelői jelentésekből két „hagyományos” gond bontakozik ki e kérdés-körben. Az egyik az alapnyilvántartások vezetésének anomáliáiról szól. Csak a vizsgált könyvtárak alig több mit felében vezetnek egyedi és csoportos leltárkönyvet is. A számadatokon túl további gondokról is beszámolnak azonban a szakfelügyelők: több helyen külön leltárkönyvekben vezetik a különböző típusú dokumentumokat, sőt az is előfordul, hogy többször újra indult a leltárkönyvek sorszámozása, ami azt jelenti, hogy a könyvtáros személyének változásakor a könyvtárban talált állapotok készítették a könyvtárost arra, hogy újból fogjon hozzá az állomány nyilvántartásba vételéhez. Itt jegyezzük meg, hogy bár terjedőben vannak az iskolai könyvtárakban azok az integrált számítógépes programok, amelyek az állomány feltárása mellett a nyilvántartására is alkalmasak, sajnos – idő és pénz, olykor a kellő szakértelem híján – nagyon lassan halad az állományadatok át- és/vagy feltöltése. Ugyanakkor szomorúan tapasztaltuk, hogy bár a vizsgált könyvtárak 85%-ában használnak ilyen programokat, de sajnos 14 félért használnak! Igaz ugyan, hogy ezek 60%-a a bevált és alkalmas SZIRÉN program, ám a többiek egy részének kiválasztásakor korántsem biztos, hogy a könyvtáros (ha ő választott egyáltalán!) előre és kellően meggyőződött az adott program hosszú távú megbízhatóságában, alkalmasságában.

A másik generális probléma az állományok ellenőrzésével kapcsolatos. A vizsgált könyvtárak mintegy 15%-ában legalább 15 éve nem került sor állományellenőrzésre, és csak alig több mint felében tartottak ellenőrzést az elmúlt öt éven belül. E ténynek néhány tipikus indoka kiolvasható a szakfelügyelői jelentésekből is, közülük kettőre érdemes különösen odafigyelni. Az egyik: a könyvtáros személyének gyakori cserélődése, amikor is rendszerint tételes átadás-átvétel nélkül történik meg a személycsere. A másik: a számos, könyvtáron kívüli letét gazdátlansága (különösen a szaktantermekben és a tanári szobákban lévő gyűjteményrészek esetében!), valamint a szabadpolcos könyvtári helyiségek más célú (pl. tanteremként történő) hasznosítása illuzórikussá teszi az állomány megóvását, s kérdésessé a könyvtárosnak a gyakorlatban is érvényesíthető felelősségét.

Viszonylag friss, de igen neuralgikus problémája az iskolai könyvtáraknak a tankönyvek nyilvántartása és megőrzése. Különösen a tartós tankönyv – ingyen tankönyv fogalmak megjelenésével vált nehezen kezelhetővé ez a dokumentumfajta. Egyrészt gond már az is, hogy az állománygyarapodás értékének közel fele ma már a tartós használatba adott tankönyvek értékéből adódik. Másrészt a tisztázatlan hatáskörök miatt gazdasági szempontokat próbálnak érvényesíteni a könyvtárosokkal – „kívülről”, az intézményi gazdasági szervezetek részéről – a különböző tankönyvek nyilvántartási szisztémájában, így pl. tiltják a brosúra nyilvántartást olyan esetekben is, amikor ez az egyszerűbb megoldás lenne szakmailag indokolt.

Az éves átlagos gyarapodás és átlagos törlés aránya 1,4 az 1-hez, ami szolid fejlődést mutathatna ugyan egy-egy könyvtár esetében, azonban nincs megnyugtató adatunk arról, hogy egyrészt az átlag 20.000 dokumentum körüli állomány „korfája”, avultsági rátája milyen, másrészt arról, hogy az évi átlagban 600 törölt dokumentumból mennyi az avulás miatti törlések aránya. Ez azért jelent gondot, mert – erre egyébként a szakfelügyelői jelentésekben is található utalás – a jelenlegi gyarapítási trend viszonylag rövid időn belül kialakuló, tipikusan hagyományos dokumentumokból álló gyűjteményt prognosztizál, amelyben túlteng az elavult vagy elavulóban lévő dokumentumok, valamint a különböző típusú tankönyvek, tanítási segédletek aránya. Vagyis erős a veszélye az iskolai könyvtárak „tankönyvtárosodásának”.

A szakfelügyelői jelentések szerint az iskolai könyvtárak negyedének van a birtokában muzeális könyvtári dokumentum. Természetesen elsősorban a nagy múltú, korábban egyházi alapítású, majd ma már ismét egyházi fenntartású gimnáziumokról van itt szó, zömmel ezekben található meg a közel százötven 1701 előtti, valamint a mintegy 8500 kötetnyi 1850 előtti dokumentum. Néhány közgazdasági szakközépiskola is őriz muzeális dokumentumokat, főleg a jogelőd kereskedelmi és gazdasági szakiskolák régi szakmai gyűjteményeit.

Az új muzeális rendelet tulajdonképpen a vizsgálati tanév előtt jelent meg, érthető módon ennek tartalma – újszerű vonásaival együtt – a vizsgálat idején még kevésbé volt ismert az iskolai könyvtárosok körében. Éppen ezért kértük a szakfelügyelőket, hogy mindenütt hangsúlyozottan hívják föl a kollégák figyelmét a Rendelet előírásaira, különösen az archiválandó és archiválható tartalmú dokumentumok megkülönböztetésére, az itt felmerülő mérlegelési lehetőségre, a lehetséges dokumentumtípusok körének bővülésére, s a Rendelet előírásaiból adódó szakmai és adminisztratív feladatok elvégzésének felelősségére.

3. A kulturális célú központi költségvetési támogatások felhasználása

Mivel az utóbbi évek gyakorlata szerint a kulturális célú központi források – akár támogatási, akár pályázati formában – elsősorban a nyilvános könyvtárak számára elérhetők, a vizsgált iskolai könyvtárak leginkább kétféle indokkal juthattak ilyen pénzekhez az elmúlt évben. Kaphattak egyrészt ilyen támogatást az ÁMK-k, illetve a kettős feladatkörű iskolai könyvtárak, másrészt nyerhettek (főleg a

nagy múltú középiskolai könyvtárak) NKA pályázatokon a muzeális állományuk megóvására fordítható támogatást.

A kérdőívek tanúsága szerint 16 iskola kapott ilyen támogatást a vizsgálati időszakban, mégpedig közel 400.000 Ft-os átlagösszeggel. Esetünkben a négy nyilvános szerepkörrel is bíró iskolai könyvtár, valamint a tizenhét muzeális dokumentumokkal is rendelkező könyvtár részben lefedi ezt a támogatási kört. Azért csak részben, mert a szöveges jelentésekből kitűnik: szakfelügyelőink néhány esetben nem kontrollálták kellő precizitással a kérdőívekben szereplő adatokat, így akadt keveredés a közoktatási és a kulturális célú központi támogatások ügyében. A jövőben erre (is) jobban oda kell majd figyelniük a szakfelügyelőknek. A támogatások felhasználása egyébként – a szakfelügyeleti jelentésekből kivehetően – rendben, az előírások betartásával történt meg.

4. Az iskolai könyvtári szakfelügyelet javaslatai megvalósításának ellenőrzése

Ún. követő jellegű, visszatérő látogatásokat – a szakfelügyeletet irányító NKÖM könyvtári osztályával egyetértésben – egyelőre nem terveztünk, hiszen több mint 3000 iskolai könyvtár vár az első szakfelügyeleti vizsgálatra, ehhez képest az indulástól számított három év alatt mindössze 170 vizsgálatot (ez az összes intézmény mintegy 5 %-a!) tudtunk eddig teljesíteni. Módszertani megfontolásból, tapasztalatszerzésül azonban mégis tartottunk egy követő, visszatérő vizsgálatot, ahol az egyik legtapasztaltabb iskolai könyvtári szakértőnek, Dán Krisztinának kitüntetett feladata volt a saját 2004-es vizsgálati javaslatai megvalósításának ellenőrzése. A jelentésből kitűnik, hogy a vizsgált szakközépiskola vezetése, illetve az intézményt fenntartó fővárosi polgármesteri hivatal az ügynek kijáró komolysággal foglalkozott az előző vizsgálati jegyzőkönyv javaslataival.

Az előző vizsgálat tapasztalatai és javaslatai alapján a hivatal ütemtervet készített az intézmény vezetésével a könyvtár működési feltételeinek, szakmai állapotának és pedagógiai hasznosításának fejlesztésére. Átdolgozták a pedagógiai programot, amelynek így több fejezetében (tehetséggondozás, ifjúságvédelem, környezetvédelmi nevelés, a program végrehajtásához szükséges eszközök, felszerelések, taneszközök, szabadidős tevékenységek stb.) a könyvtárt mint ismeretforrást és nevelési tényezőt definiálták. Felülvizsgálták és átdolgozták az intézményi SZMSZ-t is, s ekkor került sor az iskolai könyvtár működési szabályzatának bővítésére, a korábbi szabályzatok (gyűjtőköri szabályzat, munkaköri leírás, használati szabályzat) jelentős átdolgozására az iskolában és a könyvtárban bekövetkezett változásoknak (képzési irányok, könyvtári elektronizáció stb.) megfelelően. Folyamatban van a gyűjtőköri szabályzat szakértői véleményeztetése is. Az előző vizsgálat javaslatai nyomán gazdagodott a kézikönyvtár választéka, megkezdődött a nem nyomtatott dokumentumok beszerzése, bővültek egyes szakirodalmi állományrészek, javult az eszközellátás a könyvtárban, és megindult a könyvtár elektronizációja is. Megkezdődött a dokumentumok vonalkódokkal való ellátása, s tervezik az OPAC modul (olvasói hozzáférés) beszerzését és a

számítógépes kölcsönzés bevezetését. Az internet a használói és a szolgálati gépen egyaránt hozzáférhető.

Általában elmondható, hogy a kisebb volumenű, anyagi szempontból is vállalhatóbb fejlesztések megindultak és tervszerűen folynak, a nagyobb gondok megoldása (pl. a fizikai tér szűkössége, a berendezések elavultsága) egyelőre várat magára, de az ütemterv egy későbbi időszakra ütemezve ezek megoldását is tartalmazza, vagyis a 2004-es szakfelügyelet és szakmai ellenőrzés nem volt hiábavaló.

II. A szakmai ellenőrzés körébe tartozó kritériumok vizsgálata

A szakfelügyeleti rendelet előírja a könyvtári szakmai tevékenységről szóló jogszabályok érvényesülésének vizsgálatát is. Azonban az iskolai könyvtárként működés alapvető kritériumait, valamint a benne folyó szakmai tevékenység főbb jellemzőit elsősorban közoktatási jogszabályok írják elő. Ilyen jogszabályok pl. az 1993. évi 79. sz. törvény a közoktatásról, a 11/1994-es MKM rendelet a közoktatási intézmények működéséről, az e rendelethez csatlakozó 3. és 7. sz. melléklet az iskolai könyvtárakról, illetve az intézmények kötelező (minimális) felszereléséről és berendezéséről, továbbá az 5/1998. (II. 18.) MKM rendelet a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről, és a 2001. évi XXXVII. törvény a tankönyvpiac rendjéről. Ezeket a jogszabályokat, illetve a bennük foglalt előírásokat elvben a szakmai ellenőrzés keretében kell vizsgálni. Jelen vizsgálatban a szakértők a már idézett OM helyettes államtitkári állásfoglalás alapján végezték el ezeket az ellenőrzéseket. A továbbiakban azokra a vizsgálati kritériumokra tér ki a Jelentés, amelyeket tartalmazza a Szempontrendszer, s amelyek ezért is kerültek rá a szakfelügyelők számára kiadott Kérdőívre.

1. Az iskolai könyvtárak létét igazoló dokumentum vizsgálata

Az előírások szerint az intézmény SZMSZ-ének kell tartalmaznia az iskolai könyvtár működési rendjét. A szakfelügyelők a könyvtárak 90%-ánál állapították meg ennek az előírásnak az érvényesülését. A szabályozásnak megfelelően a könyvtárak gyűjtőköri szabályzatát 95,7%-ban tartalmazza az SZMSZ melléklete. Ezek a mutatók még megfelelőek, azonban a gyűjtőköri szabályzatot már csak az intézmények kétharmadánál véleményezte az Országos szakértői névjegyzékben szereplő szakértő. Ez az eltérés a jogszabályi elvárásoktól már figyelemre méltó. Aligha tévedünk, ha azt feltételezzük az eltérés legfőbb okaként, hogy míg az előírtak szerinti szerepeltetés az SZMSZ-ben s a gyűjtőköri szabályzat csatolása a dokumentumhoz „csak” vezetői-szakmai odafigyelés kérdése, addig a gyűjtőköri szabályzat szakmai véleményeztetése már anyagi következménnyel is jár.

Szabályozatlan, és ennek megfelelően rendszertelenül van jelen a könyvtár az intézmények Alapító Okiratában. Ahol szerepeltetik, ott mindenesetre általában nagyobb is a könyvtár intézményi presztízse, szakmai (pedagógiai) szerveződése az iskola munkájába. Előnyként ítélik meg az érdekeltek azért is a nevesítést az

Alapító Okiratban, mert olykor fölbukkannak olyan – az iskolai könyvtárakra is értelmezhető – pályázati kiírások, amelyekben ez a tény pályázati feltételként szerepel.

Inkább könyvtár-pedagógiai kérdés már a könyvtári szolgáltatásoknak, a könyvtár pedagógiai kompetenciájának a megfelelő szintű és mélységű dokumentálása az intézmények pedagógiai- és minőségirányítási programjában. Sajnos a gyakorlat arról tanúskodik, hogy ezekben a szakmai dokumentumokban jóval szerényebb a könyvtár említettsége, mint azt a korszerű pedagógiai módszerekből levezett (és számos helyen erőteljesen deklarált) korszerű iskolai könyvtári szerepfelfogás megkívánná. E kérdés további boncolgatása azonban már túl lép jelen dokumentum keretein, azonban jelzésértékű lehet egyes intézményfüggő iskolai könyvtári gondok, anomáliák értelmezésében.

Szakfelügyelőink az iskolák dokumentumainak vizsgálatakor minden esetben, amikor erre szükség volt, felhívták az igazgatók figyelmét a jogszabályi előírásoknak vagy a szakmai ajánlásoknak megfelelő korrekciók szükségességére. Ezt a kívánalmat egyik szakfelügyelőnk tömören így fogalmazta meg: „Szenteljenek nagyobb teret a könyvtáros sokrétű munkájának a dokumentumokban.”

2. A tanulóknak, pedagógusoknak megfelelő nyitva tartás biztosítása

Az iskolai könyvtár munkarendjét, ezen belül a kötelező nyitvatartási időt a közoktatási törvény szabályozza. Ez teljes könyvtárosi munkaidőre számítva heti 22 óra. Esetünkben ez az időtartam mintegy általános kívánalomként volt vizsgálható, hiszen az ellenőrzött könyvtárak szinte kivétel nélkül legalább egy főfoglalkozású könyvtárostánár alkalmazásával működnek. A tényleges nyitvatartási idők általában korrelálnak is az alkalmazotti létszámmal, mindössze három helyen tapasztalhatunk szignifikáns eltérést a szabályostól: egy félállásban alkalmazott könyvtáros mindössze öt órát tart nyitva (az ott előírt 11 helyett!), további két könyvtárban pedig, ahol főállású szakember dolgozik, mindössze hat(!), illetve tíz óra a nyitva tartás – 22 helyett. Valamennyi eltérés esetén jelezték szakfelügyelőink az iskola vezetésének az eltérés tényét, és javasolták annak korrekcióját, megfeleltetését a jogszabálynak.

3. Az iskola oktató-nevelő tevékenységéhez szükséges különböző típusú könyvtári dokumentumok és az azok használatához szükséges eszközök, dokumentumok tartalmilag széles körének megléte

A vizsgálati jelentésekből kitűnik, hogy még mindig a nyomtatott könyv az uralkodó dokumentumtípus az iskolai könyvtárakban. További elemzést igényelne, hogy vajon a nem hagyományos (audiovizuális és elektronikus) dokumentumok összesített 15%-os aránya költségfüggő, esetleg a könyvtáros attitűdje áll a gyarapítási szemlélet háttérében, vagy – ami talán a leginkább valószínű – a használói (szaktanári) kereslet determinálja ezt a kedvezőtlennek minősíthető arányt.

További problémák forrása, hogy a hagyományos (bakelit) hanglemezek aránya az audiovizuális kontingensen belül viszonylag magas. Ezek – megfelelő le-

játszó eszközök híján – sok esetben csak terhelik az állományt, azonban a kivonásuk gyakorlata ma még nem jellemző az iskolai könyvtárakban.

Míg néhány évtizeddel korábban azzal a problémával kellett megküzdenie a könyvtárosnak, hogy a periodikumok – a könyvtárt mintegy kikerülve – a tanteszületekben, szaktantermekben, szertárakban „landolnak”, az audiovizuális információhordozókat pedig az AV szaktanterem vonja magához, ma az a fő gond, hogy az elektronikus dokumentumok (CD-k, DVD-k) legfőbb gyűlhelyévé az informatika szaktanterem vált. Sajnos azonban nem pusztán könyvtári letétként, ami akár természetes is lehetne, hanem anélkül, hogy a könyvtári állomány fel-tárt, visszakereshető részévé váltak volna.

A dokumentumok „makro” műfaji megoszlása viszonylag pontosan mérhető és kimutatható. Erről annyit érdemes mindenképpen megjegyezni, hogy míg az utóbbi egy-másfél évtizedben – a vizsgált könyvtárakban is – örvendetesen közelített az optimális 30–70%-hoz a szépirodalom és a szakirodalom aránya, addig ma már aggasztó tendenciát mutat a tankönyvek és különböző tanítási segédle-tek arányának növekedése. Ezt szakfelügyelőink több helyütt is érzékelték és je-lezték.

A gyűjtemény összetételének mélyebb tartalmi vizsgálatát, elemzését kívánná meg annak megnyugtató pontosságú megállapítása, hogy az adott iskolai könyv-tár állományában a „dokumentumok tartalmilag széles körének megléte” való-ban kielégíti-e az iskola oktató-nevelő munkájának, pedagógiai programja meg-valósításának igényeit. Erre az elemzésre ez a vizsgálat természetesen nem vállal-kozhatott, mint ahogy annak mérésére sem, hogy a látens (esetünkben az iskola különböző szakmai dokumentumaiban megfogalmazott) igényeknek mennyiben felel meg a könyvtár tényleges használata, pl. a pedagógiai programot lényegé-ben megvalósító szaktanárok részéről.

4. Az iskolai könyvtár használati szabályzatának megfelelése a könyvtári törvény és az iskolai könyvtárra vonatkozó jogszabályok tükrében

A könyvtárhasználati szabályzatokkal általában nincs baj a szakfelügyelői jelen-tések szerint – természetesen leszámítva azt a néhány könyvtárt, ahol a szakfel-ügyelő egyáltalán nem talált ilyen dokumentumot. A szabályzatokban rögzített előírások követik az iskolai könyvtárak használatára vonatkozó jogi előírásokat.

Más kérdés, hogy a szabályzatok sok mindenre kiterjedő tartalmának jelentő-sebb része mintegy „írott malasztként” szerepel, vagy egy jövőbeli használati szo-kásrend megelőlegezett kódexeként, hiszen maguk a használati szokások – ezt bizonyítják a kérdőívek is – meglehetősen beszűkültek és egyhangúak. Legkeve-sebben a könyvtárközi kölcsönzésről és az internethasználatról tettek jelentést, ugyanakkor viszonylag alacsony a gyakorisága – a könyvtárközi kölcsönzés el-képesztően „szikár” adatai mellett – a könyvtárhasználati szakórák előkészítésé-nek és a tankönyvek tartós használatba adásának. Az előbbi azért elszomorító adat, mert éppen ez a szolgáltatási forma definiálhatná leginkább az iskolai könyv-tárak specifikus önazonosságát, utóbbi pedig azért meglepő és érthetetlen, mert a gyarapítási folyamatban egyre nyomasztóbban nő a tartós tankönyvek aránya, s

természetesen mindinkább eluralkodnak a könyvtáros velük kapcsolatos adminisztratív feladatai. Mindezekhez képest a csekély szolgáltatási kvóta mintha azt az üzenetet hordozná, hogy a „tankönyvezés” megint egy szakmailag megkérdőjelezhető, kampány ízű feladat, amely fölöslegesen terheli – ebben a formájában legalábbis – a közoktatást, az iskolákat, az iskolai könyvtárakat.

5. A statisztikai adatszolgáltatásnak megfelelő nyilvántartás vezetése

Az iskolai könyvtárak a KIRSTAT (közoktatási intézmények statisztikai rendszerre) adatszolgáltatói, miközben a kettős feladatkörű könyvtárak természetesen jelentik a kért adatokat a könyvtári statisztikai rendszer számára is. Eléggé meglepő viszont, hogy a vizsgáltak közül két ÁMK könyvtára (miközben iskolai könyvtárként is funkcionál) nem szolgáltat adatokat a KIRSTAT számára.

A szakfelügyelők egy része e vizsgálat kereteit is kihasználta annak jelzésére, hogy ideje volna korszerűsíteni a KIRSTAT iskolai könyvtári adatait, továbbá meg kellene gondolni egy „Abc” rendszerű adatszolgáltatási forma bevezetését. Ebben az „A” adatszoport a mindkét rendszer számára releváns törzsadatokat tartalmazná, a „b” csoport a speciális közoktatási adatelemeket, a „c” pedig a speciális könyvtáriakat foglalná magába, s az „Ab” adatokat kapná a KIRSTAT, az „Ac”-ket pedig a könyvtári statisztikai rendszer.

6. Egy osztály könyvtári célú foglalkoztatására is alkalmas helyiség megléte

A Szempontrendszernek ehhez a pontjához elemeznünk kell a kérdőíveknek az iskolai könyvtárak alapterületéről, s a szolgáltató helyek számáról szóló adatait is. A jelen vizsgálatba bevont iskolai könyvtárak alapterülete általában eléri, illetve meghaladja az adott iskolatípusra jogszabályban (19/2002 (V.8.) OM r.) előírt minimális alapterületi kritériumot. (Összesen csak három általános iskola könyvtára nem éri el az 52 m²-t, vagyis az egy tanteremnyi méretet.) Ugyanakkor a könyvtárak fele nagyobb 104 négyzetméternél, vagyis feltehetően legalább két tanteremméretű helyiséggel rendelkezik. Ez a könyvtárméret már biztosítja az elkülönített (szabadpolcos) tároló, válogató, szolgáltató teret, illetve a legalább ugyanekkora, tehát egy osztály egyidejű foglalkoztatására alkalmas használati teret, amelyekben az átlagos olvasói (használati) hely 32,5.

Ugyanakkor még ezekben a jobb kondíciójú iskolákban is előfordul sajnos (ami a magyar iskolák egy részében létező gond), hogy helyszűke miatt a délelőtti órákban csak elvi lehetőség van a könyvtári szakórák tartására, a gyakorlatban ilyenkor a könyvtárban (is) órarend szerinti tanítás folyik, nem könyvtári szakórák formájában. (Az utóbbi évek sajnálatos tanulólétszám-csökkenése megoldhatta volna ezt a problémát, azonban a hazai gyakorlat válasza erre a kihívásra rendszerint az iskola-összevonás, és/vagy a pedagógus-létszámcsökkentés, ami igen gyakran egyúttal könyvtárpedagógus-létszámcsökkentést jelent.)

7. Az állomány nagyobb részének szabadpolcos elhelyezése

A szabadpolcos tárolási rendszer mellőzése – különösen az állomány kurrens része, illetve a kézikönyvtár esetében – ma már nem jellemző az iskolai könyvtárakra sem, gyakorlatilag már a rendszerváltás előtt jó részt lezajlott a folyosói szekrénykönyvtárak terembe, szabadpolcra költöztetése. Jelen vizsgálat is közel száz százalékos értékekről számol be, bár elgondolkodtató, hogy még mindig akad iskola a vizsgáltak között, ahol az állománynak csak 15%-a férhető hozzá szabadon. Más helyütt írtunk ugyanakkor jelentésünkben arról, hogy a könyvtárak (kényszerű) komplex hasznosítása, illetve a letétek „laza” tárolása és állományvédelme milyen káros következményekkel járhat egyes iskolákban.

III. A Kérdőív és a szöveges jelentések néhány további vizsgálati eleme

E pontban a vizsgálatnak néhány olyan, az iskolai könyvtárak tevékenysége, működése és pedagógiai hasznosulása szempontjából fontos elemére térünk ki, amelyek már „tisztán” szakmai ellenőrzési kompetenciát hordoznak, de más könyvtárak szakfelügyeleti vizsgálatában tipikus értékmérők, és többségükben szerepeltek az általunk kiküldött kérdőíveken is.

1. Könyvtárostánárok, iskolai könyvtárosok, könyvtári alkalmazottak

Az iskolai könyvtárakban dolgozó szakalkalmazottak létszám-, munkaidő- és képesítési előírásait a közoktatási törvény tartalmazza. Ezzel is magyarázható, hogy amíg a szakfelügyeleti rendelet a nem nyilvános könyvtárak esetében vizsgálati szempontként tartalmazza a könyvtári alkalmazottak körét, alkalmazási és képesítési viszonyait is, addig ez az iskolai könyvtárak vizsgálati szempontjai közül kimaradt. Jelen vizsgálat a szakmai ellenőrzés körében kérdezett rá először is a létszámadatokra. A vizsgált könyvtárakban az átlagos létszám – teljes munkaidőre vetítve – csaknem 1,3 fő. Természetesen (?) a jellemző viszonyt az „egy könyvtár – egy könyvtáros” összefüggés jelenti, az viszont örvendetes, hogy a vizsgált könyvtárak közel egyharmadában legalább egy főállású, és egy félállású szakalkalmazott dolgozik, sőt ez a létszámadat a gimnáziumok esetében az átlagot jelenti.

Ami az előírt képesítéseket illeti (felsőfokú könyvtárosi, valamint az iskolafokozatnak megfelelő pedagógusi), gyakorlatunkban még mindig meghaladja a tíz százalékot azoknak a kollégáknak az aránya, akik nem rendelkeznek a megkívánt pedagógusképesítéssel, ugyanakkor mindössze két fő (1,5%) nem rendelkezik közülük semmiféle könyvtáros képesítéssel.

2. Az iskolai könyvtár költségvetése

A szakfelügyelői vizsgálati jelentések leginkább problematikus elemének tartják az iskolai könyvtárak működésének a garantált (és betartott) költségvetések hiá-

nyát. A közoktatási intézmények költségvetésének tervezési gyakorlatában általában nem is szerepel elkülönítetten az iskolai könyvtár költségvetése, legföljebb a szakmai fejlesztésekre (állománygyarapításra) különítenek el összegeket a költségvetés tervezésekor. Ugyanakkor egyrészt ennek konzekvens betartása is kérdéses többnyire, másrészt – amint erről másutt szóltunk már – a szakmai fejlesztések hozadéka is a belső aránytalanságok erősödését mutatja, a tartós tankönyv – ingyen tankönyv fogalmak fölbukkanásával és terjedésével. Nem véletlen, hogy szinte minden szakfelügyelői jelentésnek az iskolavezetés számára megfogalmazott javaslatai között fölbukkan az intenció, hogy minél nagyobb arányban szerepeljenek a könyvtár költségei a fenntartó intézmény által garantált költségvetésben, s hogy minél kisebb arányban kényszerüljön a könyvtáros a pályázati lehetőségekkel és tankönyv-, valamint egyéb támogatási formációkkal számolva tervezni a szakmai fejlesztést, állománygyarapítást.

3. Nyilvános könyvtári feladatok ellátása

A szakfelügyelői jelentések szerint a vizsgált iskolai könyvtárak közül négy lát el nyilvános könyvtári feladatokat is. Közülük három általános művelődési központ, egy pedig több funkciót ellátó komplex intézmény. A jelentések szerint csaknem minden második iskola könyvtárának szolgáltatásait igénybe veszik az intézmény alkalmazottain és tanulóin kívül más, „külső” használók – ha nem túl nagy számban is. Ezek többnyire az iskola korábbi tanulói, esetleg az alkalmazottak hozzátartozói, szülők. (Itt jegyezzük meg, hogy néhány szakfelügyelőnk – tévesen! – ezekre az adatokra támaszkodva használ az említett intézményekre egy, már nem élő kategóriát, a korlátozottan nyilvános könyvtár fogalmát.)

4. Könyvtár-pedagógia

Van egy köre a szakfelügyelői jelentéseknek, amely mintegy „magánszorgalomból” került a vizsgálatot végző szakértők látóterébe, noha erre nem kaptak közvetlen instrukciót sem a jogszabályok, sem a Szempontrendszer tartalmából, s a szakfelügyelői fölkészítőkön sem fogalmaztunk meg ez irányú készítéseket. Egyedül a Kérdőív érintette a könyvtár-pedagógia ügyét, de az is csak néhány pontjában, s csak mennyiségi paraméterek szintjén (az iskolai könyvtár jelenléte az iskola szakmai programjaiban; könyvtárhasználatra építő szaktárgyi órák előkészítése; könyvtári foglalkozások a könyvtárban stb.).

Több szakfelügyelő azonban kitért a jelentésében a könyvtár-pedagógia gyakorlati kérdéseire, a könyvtárhasználati órák pedagógiai hasznosulására, vagyis e terület mennyiségi megközelítésén túl a minőségi megítélés részleteibe is belebocsátkoztak. A jelentéseknek ezek a vonatkozásai azonban olyan mértékben pedagógus szakmai kérdések, hogy a vezető szakfelügyelői összegző jelentésben már semmiképpen nincs helyük. Megfontolandó viszont az innen leszűrhető tapasztalatok és tanulságok külön összegzése, s eljuttatásuk a tárca közoktatási irányításának illetékeseihez.

IV. Javaslatok, visszajelzések

1. A szakfelügyelői jelentésekben megfogalmazott javaslatok

A szakfelügyelők részéről a könyvtárt fenntartó iskolavezetés, illetve a könyvtárostanárok kollégák számára megfogalmazott javaslatok szerteágazóak, számos kisebb-nagyobb hiányosságra felhívják a figyelmet. A Szempontrendszernek illetve a Kérdőívnek szinte valamennyi pontjához kapcsolódnak hasznos tanácsok, tennivalók.

A javaslatok egy jelentős része a könyvtár létét igazoló dokumentumokra, vagy azok hiányosságaira, a könyvtári nyilvántartások vezetésére, a pedagógiai- és a minőségbiztosítási program iskolai könyvtári vonatkozásaira utal. Ugyancsak számos javaslat tér ki az alkalmazotti létszám, a könyvtár iskolán belüli elhelyezése, alapterülete problémáira, valamint a könyvtári állomány gyarapítása, ellenőrzése, apasztása és a tankönyvek kezelésének kérdéskörére. Szinte mindenütt probléma a stabil és ütemes könyvtárfejlesztés hiánya, és a javaslatok egyik kitüntetett tárgya a könyvtár fejlesztéséhez költségvetésből garantált forrás biztosítása. A vonatkozó jogszabály viszonylagos újdonsága indokolja, hogy többször téma a javaslatokban a muzeális állomány gondozásának ügye.

Több szakfelügyelő is ajánlotta: a könyvtárosok fektessenek nagyobb súlyt arra, hogy az intézményben és azon kívül is megismertessék az iskolai könyvtári munkát és az elért eredményeket. Különösen hangsúlyos javaslatok fogalmazódtak meg az iskolai könyvtár kívánatos beilleszkedéséről a könyvtári, valamint a pedagógiai szolgáltató rendszerbe. Szintén több szakfelügyelő megfogalmazta annak üdvös voltát és előnyeit, ha a könyvtáros aktívan részt vesz a szakmai szervezetek életében.

Az iskolai könyvtárak negatív szakmai megítélésének, az iskolán belüli alacsony szakmai (pedagógiai) presztízsének visszatérő megfogalmazása és tipikus összegzése az itt következő „láttelel” az egyik szakfelügyelői jelentésből:

„A könyvtár állományával és szolgáltatásaival a hagyományos műveltség megszerzésének bázisa, a könyvtári informatika követelményeinek teljesítésére a számítógépes oktatóteremben van lehetőség. Az elektronikus források ismerete és használata megkerülhetetlen a könyvtár és a könyvtárosok számára is, a tájékozódás és a kapcsolattartás előbb-utóbb a napi gyakorlat részévé válik. Szükséges lenne a könyvtáros-tanár ilyen irányú ismereteinek bővítése.”

A jelentések egyébként nem tettek konkrét javaslatokat, amelyek közvetlen minisztériumi beavatkozást igényelnének, de olyan javaslat akadt, amely az OPKM közvetítésével és közreműködésével várja a minisztériumtól módszertani útmutató kidolgoz(tat)ását a tankönyvek kezelésére. Bizonyos praktikus irányelvek, normatívák kiadását egyéb szakmai részterületeken is szívesen fogadnák a szakfelügyelők az ágazati irányítástól.

2. A fenntartói visszajelzések

A fenntartók, igazgatók részéről érkezett visszajelzések szerint az intézmények általában pozitívan fogadták a szakfelügyeletet. Többen megfogalmazták, hogy a korábbi szakfelügyelői-szaktanácsadói rendszer megszűnése óta érzik a hiányát – belső szakmai kompetencia híján – az iskolai könyvtári tevékenység időnkénti mérésének, értékelésének. „A kezdeményezést, amely az iskolai könyvtárak ellenőrzését elindította, feltétlenül hasznosnak tartjuk” – fogalmazta meg tömören az általánosnak mondható véleményt az egyik igazgató.

Kissé összetettebb a megfogalmazott szakmai javaslatok fogadtatása, annak ellenére, hogy a szakvéleményekben rögzített konkrét megállapításokat rendszerint elfogadták, elhárító, „kimagyarázó” attitűdöt mindössze egyetlen fenntartói visszajelzésben tapasztalhattunk. Az adminisztratív feladatokat tartalmazó javaslatok, az esetleg csak (át)szervezést igénylő, a könyvtárszakmai munka javításával kiküszöbölhető hiányosságok elismerése, fogadtatása egyértelműen pozitív, ezek vállalásával nincs gond. Ahol azonban az eddigi tartós alulfinanszírozottságot kifogásoló, jelentősebb anyagi ráfordítást igénylő megoldási javaslatok hangzanak el (létszám-, helyiségbővítés, állományfejlesztés stb.), ott két rendszeresen visszatérő formula jelenti a reakciót. Az egyik a „forrás híján sajnos belátható időn belül nem tudjuk megoldani” típusú válasz, a másik pedig így szól: „Javaslatainak megvalósítására – folyamatosan keresve a pénzügyi lehetőségeket is – messzemenőig törekszünk.” A kétféle válasz elég pontosan kifejezi a kétféle vezetői attitűdöt: az inkább passzív, defenzív, tehetetlenséget sugallót, illetve az inkább aktív, offenzív, megoldáskeresőt.

Ha még nem is volt általános, néhány visszajelzésben mégis előfordult már, hogy az iskola vezetése felelősök megjelölésével és határidők rögzítésével ütemtervet készített a szakfelügyelői jelentésekben kifogásolt hiányosságok megszüntetésére, a szakmai javaslatok megvalósítására.

Vezető szakfelügyelőként jó érzés volt szembesülni az olyan fenntartói reakciókkal, amelyekben az iskola igazgatója megköszöni a szakfelügyelőnek az iskolai könyvtáros munkájáról megfogalmazott elismerő véleményét, egyúttal értesíti a szakfelügyelőt, hogy ezt az elismerést személyesen tolmácsolta a kolleginának. Ugyancsak a szakfelügyelői munka értelmét húzta alá az az iskolai könyvtárosi üzenet, amelyben a kollegina megköszönte a szakértő közbenjárását a könyvtár telefonnal való ellátása érdekében. A telefon bekötése már meg is történt!

V. A vezető szakfelügyelő javaslatai

Az iskolai könyvtári szakfelügyeleti munka jövőbeni tervezéséhez és szervezéséhez, végrehajtásához az alábbiakban összegzem javaslatainkat:

- a) Amennyiben a költségvetési lehetőségek ezt megengedik, a jövőben mindenképpen növelni kellene az egy vizsgálati ciklusban az ellenőrzésbe bevont iskolai könyvtárak számát. Több mint háromezer (valamilyen szinten) működő iskolai könyvtár van, s az eddigi ütemezés mellett negyven évre lenne szük-

ség az egyszeri ellenőrzésükhöz. Ha viszont sikerül bővíteni az ehhez a munkához szükséges forrásokat, akkor mindenképpen több szakfelügyelőre lesz szükség. A jelenleg megfelelő jogosítványokkal ellátott huszonnégyes létszámot célszerű lenne fölemelni legalább ötvenre, ehhez viszont újabb felkészítő tanfolyamok szervezése szükséges.

- b) A jelenlegi vizsgálati gyakorlat kisebb fogyatékoságait kiszűrendő a szakértő kollégák bevonásával ismét elemezni szükséges a Kérdőíveket, s ahol erre int a tapasztalat, végre kell hajtani a megfelelő korrekciókat. Továbbképzési formában kell felhívni a szakértők figyelmét a most előfordult kisebb szakmai tévedéseik, bizonytalanságaik korrigálására, egyes nehezebben értelmezhető részletkérdések egységesebb szemléletére, s lépések teendők a szöveges jelentések tartalmi-formai összehangolására, egymáshoz közelítésére is.
- c) Meg kell szervezni, hogy mind a könyvtári, mind a közoktatási szakterület ebben illetékes és érdekelt valamennyi munkatársa megismerkedhessen a két eddigi iskolai könyvtári szakfelügyelet és szakmai ellenőrzés tapasztalataival. Törekedni kell az ehhez szükséges publicitás mielőbbi biztosítására.
- d) Az átszervezés előtt álló Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeumban célszerű lenne megtartani, illetve a jövőben is hasznosítani az iskolai könyvtárakkal kapcsolatosan az Alapító Okiratban megfogalmazott felelősséget, kompetenciát, valamint az ott felhalmozott szakmai tapasztalatokat.
- e) A két tárca újbóli egyesülése után is fennáll az a helyzet – miként ezt az 1998 előtti tapasztalatok is igazolják –, hogy a könyvtár az iskolában két szakterület határán létezik és működik. E létezés és működés iránti felelősség egyaránt hárul a közgyűjteményi- és az oktatásirányításra is. A két szakterület kívánatos együttműködésére a közös tárcán belül nagyobb az esély. Ennek az együttműködésnek egyik gyakorlati haszna és eredménye lehet a szakfelügyeletnek és szakmai ellenőrzésnek irányítási szintű harmonizációja, mert a gyakorlat többszörösen bizonyította, hogy az iskolai könyvtári munka tartalmi elemei a gyakorlatban szétválaszthatatlanok.
- f) Fontos és érdemes lenne az iskolai könyvtárak érdekében a jövőben is működtetni egy gyakorlatra orientált, közös bizottságot. A megszervezendő Szakmaközi Bizottság feladatai közé tartozhatna többek között az iskolai könyvtárak ügyeivel kapcsolatos mindennemű tervezett intézkedés kommentálása is. E feladatkörében a Bizottság véleményezhetné többek között az iskolai könyvtárak jogi szabályozását, a szakterületet érintő irányelvek, állásfoglalások tervezeteit, emellett a szakfelügyelet és szakmai ellenőrzés bonyolítását, a módosítandó szakfelügyeleti Szempontrendszert, majd a vizsgálatot záró vezető szakfelügyelői jelentést is.

VI. Összegzés

A 2006. évi iskolai könyvtári szakfelügyelői vizsgálatokról vezető szakfelügyelőként bátran leírhatom összegzésül, hogy az előzetes terveknek megfelelően kisebb módosítások és gyakorlati átcsoportosítások ellenére az ütemtervet és a ter-

vezett költségvetést alapvetően megtartva zajlott le. Mind a szakfelügyeletet irányító NKÖM könyvtári osztálya, mind a szervezésből részt vállaló OPKM a vizsgálati folyamat egészében teljesítette a program eredményes és hatékony megvalósításához szükséges és elégséges, rá háruló feladatait. Külön köszönet és elismerés illeti a vizsgálatot bonyolító iskolai könyvtári szakértőket, akik általában kimagasló felkészültséggel, komoly hivatástudattól vezetve végezték munkájukat, amelynek anyagi elismerése sajnos eléggé mérsékelt, noha tudjuk, hogy a szakterület általános pénzügyi helyzetéből adódóan még ennek a szerény tiszteltdíjnak a biztosítása sem egyszerű.

A szervezeti-adminisztratív pozitívumokon túl elmondható továbbá, hogy – miként ez a szakfelügyelői jelentésekből kitűnik – hozták a vizsgálatok a várt szakmai hozadékot is. Egyrészt számos kisebb-nagyobb hiányosságot, hibát sikerült feltárnia szakértőinknek, amelyek kiküszöbölésére minden esetben felhívták az illetékes vezetők, szakemberek figyelmét. Másrészt több szempontból is gazdagították, árnyalták a szerzett tapasztalatok az ágazati-szakmai irányítás ismereteit, információit az iskolai könyvtárak tevékenységéről, eredményeiről, krónikus és akut gondjairól, s ezzel segíthetik a jövőbeni szakmai fejlesztések főbb irányainak hatékonyabb megfogalmazását.

(* Fenti szöveg a 2006. október 31-én a NKÖM könyvtári főosztályához eljuttatott vezető szakfelügyelői jelentés rövidített változata. A jelentésnek egy rövidített változata korábban már megjelent a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros c. folyóirat 2007/1-es, januári számában.)

Mihály Balogh: Report about the school-supervision in school (boarding-school) libraries in 2006

Since the enactment of the Public Education Law (1993) the school-supervision as a controlling body does not work neither legally. At the same time The Library Law (1997) ordain this task in the libraries. The power of this latter law is in force for the library activity of non-public (e.g.school-libraries), also. Within the meaning of the act, the school-supervision of school-libraries began its work in 2004. A survey was made in 2006 in 70 institutions and as a main school-inspector, the author analyses the results of this survey in a summative report.

Mihály Balogh: Bericht über die in den Schulbüchereien im Jahre 2006 durchgeführte Revision der fachlichen Aufsicht

Seit Inkrafttreten des Gesetzes über die Allgemeine Bildung im Jahre 1993 ist die fachliche Aufsicht in den Schulen auch juristisch nicht existierend. Zur selben Zeit verordnet das Gesetz über die Bibliotheken (1997) die fachliche Beaufsichti-

gung. Die Geltung des Gesetzes erstreckt sich auch auf die nicht öffentlichen (also Schul-) Bibliotheken. Die fachliche Aufsicht der Schulbibliotheken begann in 2004. Die Schrift des führenden Fachinspektors Mihály Balogh ist eine zusammenfassende Berichterstattung des zweiten Prüfungsjahres 2006. Aus dem Bericht ist zu entnehmen, dass „einerseits manche kleiner oder größer Mangel zu finden waren, andererseits bereicherten die Kenntnisse und Informationen der fachlichen Führung die gewonnene Erfahrungen über die Tätigkeit, Erfolge, chronische und akute Sorgen der Schulbibliotheken und so helfen diese bei der wirksameren Konzipierung der Hauptrichtungen der zukünftigen fachlichen Entwicklungen.“

A szakfelügyelettel kapcsolatos rendeletek teljes szövege az Elektronikus Könyv és Nevelésből elérhető.